

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 936295/44

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המבקשת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד שי זילברברג)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אמיר קוזקוב)

הנדון: עיקרון הצורך בקשר בין ילד להורה והזכות לו, הצורך בבחינה – בחלוף הזמן – של סטייה מעיקרון זה שנקבעה בעבר, דרך הבחינה וההתנהלות עד תומה

החלטה

א. לפנינו צבר בקשות ותגובות מטעמם של הצדדים ומטעמה של האפוטרופא לדין שמונתה בעניינם של הקטינים.

כבר עתה אומר כי בנוגע לבקשת המשיב שהוכתרה בכותרת "תגובה להחלטה מיום כ"ה בשבט ה'תשפ"ב 27/1/22" תינתן החלטה נפרדת. החלטתי הנוכחית נוגעת ליתר הבקשות והתגובות.

ב. ולגופם של דברים:

האפוטרופא לדין הביעה בטוב טעם ודעת את העמדה העקרונית בדבר חשיבות הקשר בין אב לילדיו, גם כאשר ישנן נגד האב טענות כאלה ואחרות, וכך גם – ואף בשם האם, המבקשת, עצמה – את רצונם של הקטינים עצמם בקשר כזה.

עם זאת גם האפוטרופא לדין מסכימה, כפי שנאמר בדבריה, כי ישנם מקרים – גם אם נדירים – שבהם טובת הילדים מחייבת את מניעת הקשר האמור שכן נזקן להם רב על תועלתו, אלא שהיא מציינת, ובצדק, כי קביעה בדבר מניעת קשר מטעם זה מצריכה החלטה פוזיטיבית מבוססת ואינה יכולה להיות החלטה שעל דרך המחדל.

כזכור, החלטה פוזיטיבית כזאת אכן ניתנה בעבר לאחר בחינה מעמיקה של טובת הילדים, אלא שכפי שמציינת האפוטרופא לדין, אין סופיות בענייני ילדים ובחלוף הזמן יש ונצרכת בדיקה מחודשת של המצב. ומטעם זה, וכפי שמציינת היא בצדק, הורה בית הדין על מינויה שלה לשם קיומה של בחינה כזו בעת שבה יש מי שמייצג את טובת הילדים ללא שיהיה נגוע באינטרסים נוספים שלו, כשרים וראויים כשלעצמם או שאינם כאלה, כפי שייתכן לגבי ההורים במקרים מסוימים וכפי שחשש בית הדין ועודו חושש בנוגע להורים שבנידון.

ג. עם זאת יש להעיר על דברי האפוטרופא לדין בדבר החשיבות העקרונית של קשר בין אב לילדיו ודבריה כי קשיים שמערים האב על גורמים כאלה ואחרים, ולענייננו היינו על שירותי הרווחה, אין בהם כדי למנוע התמקדות בקטינים ובטובתם: אמירות אלה טובות ויפות הן במישור העקרוני, אולם ספק אם תמיד יכולות הן לדור בכפיפה אחת ולעמוד גם יחד במבחן המציאות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יש מקרים שבהם "קשיים שעימם מתמודד גורם מקצועי מול ההורים או אחד מהם" כלשון האפוטרופא לדין הם כאלה שאינם מאפשרים לו לעשות את תפקידו כנדרש, היינו ליתן חוות דעת בדבר טובת הקטינים או לפקח על קיום מפגשים שנקבע כי פיקוח עליהם הכרחי להבטחת טובת הקטינים. במקרים כאלה המציאות שנוצרת היא כזו שייתכן שטובת הקטינים והעמדתם "במרכז" מחייבת את מניעת הקשר בין ההורה המערים את אותם קשיים לבין הקטינים, גם ללא שתהיה חוות דעת הקובעת כי קשר כזה מזיק להם, משום שיש יסוד לחשוש כי אכן כך הוא וכי משום כך מסכל אותו הורה את הבחינה המקצועית או משום שיש יסוד לחשוש כי גם אם עצם הקשר אינו מסוכן לקטינים מכל מקום בהעדר אפשרות לפיקוח אפקטיבי עליו עלול אכן להיווצר ממנו נזק החמור מזה שיווצר ממניעת הקשר כליל.

עוד יש להעיר ולהאיר כי אומנם החלטה בדבר מניעת קשר אינה יכולה להינתן על דרך המחלאל אלא לאחר חוות דעת מקצועיות (או כאמור בלעדיהן כשההורה המדובר מקשה על קבלתן). ברם יש לעיקרון זה חריגים: חריג אחד הוא מניעת קשר באופן זמני כשקיים, להתרשמות הערכאה השיפוטית (ובנוגע לפרק זמן קצרים – להתרשמות משטרת ישראל), חשש ממשי לנזק לקטינים, והקשר נמנע עד לביורר החשש שיעשה אכן גם על ידי גורמי המקצוע; חריג אחר הוא כשנקבע כבר לאחר בחינה מקצועית ושיקול דעת שיפוטי כי יש למנוע קשר כזה בכלל או עד לקיומם של תנאים מסוימים, וכפי שנקבע בעניינם של הצדדים שלפנינו, ועתה מבוקש לבחון אם השתנו הנסיבות: אומנם שינוי נסיבות אפשרי הוא ומצריך בדיקה ובחינה כאמור, אבל כשה'חזקה' הראשונית היא שקיומו של הקשר, בכלל או בהעדר התנאים שנקבעו, אכן מזיק יותר משהוא מועיל, הקביעה כי אכן השתנו הנסיבות היא המצריכה ראייה, וכל עוד לא יתבררו הדברים אכן יש מקום להמשיך מניעת הקשר, התנייתו או הגבלתו (לפי העניין).

ואכן אף האפוטרופא לדין ציינה כי חידוש הקשר בפועל ייעשה, אם ייעשה, רק לאחר שגורמי המקצוע ייפגשו עם האב ועם הילדים בנפרד יחוו את דעתם בדבר האפשרות לחדש את הקשר ובדבר אופן קיומו והפיקוח עליו.

ד. בזיקה לדברים אלה עומדת בקשתה של האם הטוענת כי הלכה למעשה מבקשות החלטותיו האחרונות של בית דין קמא לחדש את הקשר בין האב לקטינים באופן מידי ואף ללא חוות דעת גורמי המקצוע. בהחלטות אלה מצוטטים דברים של האפוטרופא לדין שלכאורה נראים שונים מן האמור לעיל, אם כי ייתכן שאין מדובר אלא בחוסר בהירות גרידא ובפרשנויות שונות למונח "חידוש הקשר באופן מידי" שפורש – בידי בית דין קמא, או בידי האם בפרשנותה לדברי בית דין קמא – כקיום מפגשים ישירים בין האב לילדים ללא כל שלב מקדים, בעוד כוונתו המקורית הייתה, כפי שעולה מדברי האפוטרופא לדין עצמה, התחלה מיידית של התהליך שתכליתו היא חידוש הקשר אך קודם לכך הוא כולל מפגשים של גורמי הרווחה עם האב והילדים בנפרד, חוות דעת בדבר חידוש הקשר, אופן חידושו ותנאיו, טיפול והכוונה ככל שייקבע שהללו נצרכים וכו'.

אייבהירות זו מצריכה החלטה המורה בפועל על איקיומם של מפגשים כאמור "באופן מידי" כפי פרשנותה של האם למונח זה – בין שמדובר בפרשנות נכונה והחלטה כזו תיקרא "עיצוב ביצוע" ובין שמדובר בפרשנות שגויה והחלטה כזו תיקרא אפוא "הבהרה" גרידא.

ה. לעניין בקשת רשות הערעור עצמה נוסף ונציין כי האפוטרופא לדין טוענת בתגובתה כי עיקרה של בקשת רשות הערעור נסובה על אודות טענות שנטענו בעבר – אלא שלא ברור מתי בעבר, אם בהליכים קודמים שבהם אכן התקבלו טענות אלה ועתה משמבוקש לשנות משנקבע בעבר אכן מן ההיגיון והצדק לנמק את החלטה לסטות מאותן טענות, נימוק שלפי העניין צריך להיות על דרך של קביעה בדבר שינוי הנסיבות, או בהליך האחרון כשלעניין זה לא ברור אימתי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נטענו הטענות וכיצד נדחו שכן בבקשת רשות הערעור נטען כי לא ניתן לאם יומה בהקשר זה – וכן על "טענות משפטיות ופרוצדורליות", שבענייני יש לומר כי אומנם הפרוצדורה היא שפחת המהות ולא גבירתה, אולם אין להקל בה ראש, ובפרט במקרים שבהן נזקקת הגבירה לשפחה שתישאנה, וכאלה הם המקרים שבהם משמעות הטענה הפרוצדורלית היא כי לא ניתן למבקש – המבקשת בענייננו – יומו וכי עקב כך לא נתנה הערכאה השיפוטית את דעתה על טענותיו המהותיות במישור העובדתי או המשפטי.

התוצאה מן האמור היא כי יש ליתן את רשות הערעור.

1. אשר לבקשת המשיב כי יורשה להגיש לדברי האפוטרופא לדין:

המשיב מעלה טענות מטענות שונות נגד האפוטרופא לדין, לא נוכל לומר שהדבר מפתיענו כשמדובר במשיב זה, אבל לגופו של עניין ולמרות הטענות, האפוטרופא לדין היא שעמדתה הביאה את בית הדין קמא לאמץ באופן חלקי לפחות את עמדת המשיב ולהיעתר לבקשתו. הערעור המבוקש עתה הוא של המבקשת שאינה מרוצה מכך, ובהקשר לזה אין מקום ואין צורך בתגובה של המשיב לדברי האפוטרופא לדין אלא בתגובה שלו לדברי המבקשת – ואת זאת כבר הגיש. ככל שהיו למשיב טענות על ההחלטה שהתבססה על עמדת האפוטרופא לדין וסבור הוא שעמדתה של זו וההחלטה שבעקבותיה, שנתנו לו אומנם חלק ממבוקשו אך ככל הנראה לא את כולו, שגויות הן, היה צריך הוא לערער על ההחלטה. אין הוא יכול להרכיב את טענותיו אלה על גבי בקשת רשות הערעור (או על הערעור עצמו) של האם. לפיכך דין בקשה זו להידחות.

2. סוף דבר:

1. בית הדין נעתר לבקשת רשות הערעור. המבקשת תשלם את הליכי הגשת הערעור, לרבות תשלום אגרה בגינו (להבדיל מאגרת בקשת רשות ערעור), מול מזכירות בית הדין כנדרש.

2. עם השלמת ההליכים המנהליים תגיש המבקשת כתב ערעור או תודיע על בקשתה לראות בכתב בקשת רשות הערעור לבדו את הערעור. בהמשך לכך יהיו המשיב והאפוטרופא לדין רשאים להגיב לגופו של ערעור ולאחר מכן ייקבע מועד לדין.

3. לעת עתה ועד למתן החלטה אחרת לא יתקיימו מפגשים בין המשיב לקטינים אלא לאחר שיתקיימו מפגשים בין גורמי המקצוע לאב ולקטינים (ולפי שיקול דעתם גם בינם לאם) בנפרד ולאחר שתתקבל חוות דעת שלהם הממליצה על חידוש המפגשים, אופניו ותנאיו.

4. ההצעות והבקשות כי גורמי המקצוע האמורים יהיו לאו דווקא שירותי הרווחה אלא גורמים אחרים, בהתאם להמלצת האפוטרופא לדין ובמימונו של האב, יובאו בשלב זה לפתחו של בית דין קמא.

5. החלטה זו מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום ז' באדר א' התשפ"ב (8.2.2022).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה